

ΑΛΛΑΓΗ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ; (Οκτώβριος 2000)

Συγγραφέας: ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΤΡΩΝΟΣ

Σε μία πρόσφατη έκθεση της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου των Ηνωμένων Εθνών, ο Ειδικός Εισηγητής της Επιτροπής επισημαίνει ότι μία από τις περιπτώσεις παραβιάσεων διεθνών υποχρεώσεων που υπέχουν τα κράτη απέναντι στο σύνολο της διεθνούς κοινότητας και επίκλησης του δικαιώματος να αναζητηθεί η σχετική ευθύνη, αφορά καταστάσεις στις οποίες δεν μπορεί να προσδιοριστεί το θύμα της παραβίασης. Στα συναφή παραδείγματα περιλαμβάνονται υποχρεώσεις σχετικές με το περιβάλλον, τις οποίες φέρουν τα κράτη απέναντι στη διεθνή κοινότητα ως σύνολο, στην περίπτωση που πλήττεται μακροπρόθεσμα όλη η ανθρωπότητα, (χωρίς ωστόσο να υπάρχουν ειδικότερες επιπτώσεις σε κάποιο κράτος από την παραβίαση), όπως με την άνοδο της θερμοκρασίας στον πλανήτη. Σε μία τέτοια κατάσταση, τα κράτη μέλη της διεθνούς κοινότητας θα έπρεπε -σύμφωνα πάντα με τον Εισηγητή- να έχουν τη δυνατότητα να αναζητήσουν τουλάχιστον παύση (των επιβλαβών δραστηριοτήτων).

Οι ανωτέρω επισημάνσεις είναι νομικά κρίσιμες, κινούνται προς την ορθή κατεύθυνση, χρήζουν ωστόσο και μίας διορθωτικής τροποποίησης, στο βαθμό που είναι πλέον δυνατό να προσδιοριστούν τα πιο ευάλωτα στις κλιματικές αλλαγές -και ήδη πρώτα θύματά τους- κράτη. Πρόκειται για τα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη, που ήδη υφίστανται τα πρώτα πλήγματα από την αλλαγή του κλίματος, ενώ οι αναμενόμενες περαιτέρω επιπτώσεις από την άνοδο της θερμοκρασίας θα οδηγήσουν σε αισθητή μείωση της *επικράτειάς* τους πλέον.

Γύρω από τους άξονες αυτούς, το κοινό περιβαλλοντικό συμφέρον, στο όνομα και των μελλοντικών γενεών, και την προστασία της επικράτειας των (πιο ευπρόσβλητων καταρχήν) κρατών, με κανονιστικό γνώμονα την αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης των κρατών, που εισήγαγε στοιχεία δικαιοσύνης στις διεθνείς (περιβαλλοντικές) σχέσεις, αναπτύχθηκε έως τώρα το διεθνές συμβατικό σύστημα για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών. Η Συμφωνία Πλαίσιο για το Κλίμα και το πολιορκούμενο από τις δυνάμεις της αγοράς Πρωτόκολλο του Κυότο εκφράζουν τη *θεμελιακή δέσμευση* του συνόλου της διεθνούς κοινότητας για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου. Τη δέσμευση αυτή λαμβάνει ως βάση της η διαπίστωση της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου.

Την άλλη όψη του νομίσματος έρχεται να μας υπενθυμίσει μία πρόσφατη μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για το «Εμπόριο και το Περιβάλλον». Οι συγγραφείς της εκτιμούν ότι το σημείο καμπής για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως της ανόδου της θερμοκρασίας στον πλανήτη,

προαπαιτεί σημαντικά υψηλότερα εισοδήματα από ότι ισχύει για την αντιμετώπιση των τοπικών προβλημάτων. Κατά τη μελέτη, μία εξήγηση γι' αυτό είναι ότι οι άνθρωποι δεν νοιάζονται και πολύ για την άνοδο της θερμοκρασίας και τις κλιματικές αλλαγές. Θα προτιμούσαν να δεχτούν μάλλον τις συνέπειες (για λογαριασμό των παιδιών τους και των απογόνων αυτών), παρά το κόστος για τη μείωση των εκπομπών.

Η διεθνής οικονομία προβάλλει λοιπόν μία εμπειρικά διαπιστούμενη(;) συμφωνία της πλειονότητας(;) των ανθρώπων με τον κυρίαρχο σχεδιασμό προσδιορισμού και κάλυψης των επιθυμιών τους(;) και ερωτά με έμμεσο τρόπο για την ουσιαστική νομιμοποίηση της διεθνούς περιβαλλοντικής πολιτικής. Είναι καταρχήν σαφές ότι μία *ισχυρή* απάντηση στην προβολή της πραγματιστικής αυτής υπεροχής προϋποθέτει τομές εξισορρόπησης στη διεθνή θεσμική «αρχιτεκτονική». Οι εκτιμήσεις του ΠΟΕ παρέχουν ωστόσο και μία εξήγηση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους προβάλλεται η δυσκολία επίτευξης συμφωνίας επί των μηχανισμών ευελιξίας του Πρωτοκόλλου. Μήπως θα ήταν για κάποιους σκόπιμο να αμβλυνθεί ή και αρθεί η συστηματική συνοχή των νομικών αρχών και εργαλείων για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και να μετριασθούν, απορροφηθούν ή και αναστραφούν οι συνέπειες από την εφαρμογή τους, μέσα από την εμπορική συναλλαγή επί ενός ιστορικά προσδιορισμένου, (διαφοροποιημένης κλίμακας) δικαιώματος στον περιβαλλοντικό χώρο;

Στην παρούσα συγκυρία, οι δύο αυτές επόψεις εκφράζουν και μία διάσταση ανάμεσα στο ανα-ζητούμενο μέτρο μίας βιώσιμης ανάπτυξης και στη *σαρωτική* αυτοπεποίθηση της νέας τεχνο-κοινωνίας. Το κλίμα αλλάζει, και μαζί του και το σύστημα αναφοράς, πάνω στο οποίο δομείται η κανονιστική λειτουργία του (περιβαλλοντικού) δικαίου.